

BORDÉ KATALIN

A Nyírvidék a történelem viharában A Nyírvidék és utódlapjai története 1918-tól 1944-ig¹

A Nyírvidék története a fénykorától a megszűnéséig (1918–1933)

A *Nyírvidék* történetében nagy esemény volt, hogy 1917. január 18-tól hetilapból politikai napilappá alakult át. Attól kezdve bőséges bel- és külpolitikai híryanaggal szolgált, és hétfő kivételével minden nap megjelent délután öt órakor.²

1917 és 1922 között gyorsan cserélődtek a felelős szerkesztők. Kertész László, Seres József, Gergely Andor, majd az ügyvéd Sasi Szabó László álltak a lap élén. Kertész elmenekült a román megszállás alatt, Seres csak néhány napig, Gergely Andor három hónapig szerkesztette a *Nyírvidéket*. 1919 júliusától lett dr. Sasi Szabó László a felelős szerkesztő. Végül 1922. december 31-től Vertse K. Andor töltötte be ezt a posztot az újság fennállásáig.³

A Jóba Nyomda az 1910-es évek közepén már jelentős vállalkozásnak számított, de az addig töretlen ívű fejlődést megszakította második Jóba Elek nagyon korai halála.⁴ Az ő érdeme volt a teljes vállalat modernizálása, az új székház felépíttetése, a nagyobb teljesítményű nyomdagépek beszerzése, anyagkészletük fölfrissítése. Felismerte annak időszerűségét, hogy a *Nyírvidéket* hetilapból napilappá változtatassa, és kiadóhivataluk szolgáltatásait is bővítsé.

1918 augusztusa után a géppark már nem fejlődött számottevően. A vállalat élén egyedül maradt Weisz Manó⁵ felelőtlen üzletvitele és a három kiskorú gyerekkel özvegyé vált Gróman Ilona⁶ nyomdai, kereskedelmi, illetve pénzügyi kérdésekben

¹ Előzménye: A *Nyírvidék* hetilapból napilappá alakulása (1880-tól 1918-ig). Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle 48. évf. (2013) 3. sz. 39–48.

² Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára [MNL SZSZBML], V. B. 189. 2821/1937. Géczy Kálmán [a Franklin Társulat nyomdai igazgatója] jelentése a nyíregyházi Jóba Elek-féle nyomda felülvizsgálásáról. Kelt: [Budapesten], 1926 novemberében.

³ Szabolcs-Szatmár-Bereg megye sajtóbibliográfiája (a történelmi Bereg, Szabolcs, Szatmár, Ugozca és Ung vármegyék) sajtóbibliográfiája, 1845–2000. Szerk. László Gézáné Szarka Ágota. Nyíregyháza, 2002. Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, 238. [LÁSZLÓ, 2002.]

⁴ Második Jóba Elek (1881. máj. 2. – 1918. aug. 18.) nyelvrák miatt hunyt el.

⁵ Második Jóba Elek a nyomda szakmai vezetésével 1911. február 15-én bízta meg Weisz Manót, aki attól kezdve a cég fennállásáig ügyvezető igazgatói beosztásban tevékenykedett ott. Lásd V. B. 189. 2821/1937. Az árvaszék jegyzőkönyve a Jóba Elek cég alkalmazottainak szerződéséről. 1931. ápr. 2-án.

⁶ Jóba Elekné (Gróman Ilona, 1888. márc. 21. – 1954. márc. 25.) és második Jóba Elek gyermekei: Sarolta 1909. júl. 4-én, Katalin 1911. jan. 19-én és Elek 1912. jan. 28-án születtek.

való járatlansága miatt az 1920-as évek közepére a cég anyagilag teljesen meggyengült.⁷

A fiatal tulajdonosnőnek számos új keletű nehézséggel kellett szembesülnie. Így az első világháború végén jelentkező óriási mértékű papírhiánnyal,⁸ ami Nyíregyházán a román megszállás alatt – 1919. április 27-től 1920. március 10-ig – érte el a tetőfokát. Akkor is kiadták a *Nyírvidek*et, de kénytelenek voltak az addigitól eltérő kivitelben forgalomba hozni: előbb 4, végül 2 oldalas számokban a rotációs fehér újságpapír hiánya miatt durva minőségű barna és sárga papíron. A megjelenési idejét pedig kényszerűségből délután öt órától délelőtt tizenegyre tették át. A lap hasábjait a román Mosoiu, Mardarescu, Constantini, Obogeanu, Mihaescu tábornokok és Fruncescu ezredes parancsai uralták. Súlyosította a szerkesztőség dolgát a gyakran egész oldalakat kitöltő román katonai parancsnokság szigorú cenzúrája is. Mindez odavezetett, hogy az egyre rövidebb *Nyírvidek* végül csupán az események kommentárok nélküli rövid közlésére szorítkozott. A román katonai cenzúrabizottság 1920. február 29-ig ellenőrizte a lap tartalmát.⁹

Az 1920-as években felerősödött a szakszervezetbe tömörült nyíregyházi nyomdászok érdekérvényesítési törekvése. A nyomdatulajdonosok jogosan tartottak az alkalmazottaik szervezkedéseitől, akik a szándékos zavarkeltéstől sem riadtak vissza. A *Nyírvidek* 1923. március 25-én a városban folyó sztrájkokról és bérharccokról beszámolva a nyomdászok béremelés-követeléséről is tudósított.¹⁰

A hazai trendnek megfelelően a kulturális egyesületek szintén gombamód szaporodni kezdtek Nyíregyházán a munkások, illetve a nyomdászok körében. Városunkban 1921 februárjában jött létre a Gutenberg Kör, aminek alakuló gyűléséről február 15-én tudósított a *Nyírvidek*. Ezt a közművelődési egyesületet Nyíregyháza munkássága alapította, kifejezetten kulturális, önképzési céllal, de már a neve is jelezte, hogy a létrejöttében a város nyomdászainak – elsősorban a Jóba Nyomda alkalmazottainak – meghatározó szerepük volt. Az elnök Vertse K. Andor, a *Nyírvidek* szerkesztője, a titkár Téger Béla, a lap helyettes szerkesztője lett. Az egyesület jegyzője Orosz Károly, a rendezői funkciójű Szlovik András, valamint a kör pénztárosa Imricsák Albert ugyancsak a cég nyomdászai közül kerültek ki.¹¹

Az sem elhanyagolandó tényező, hogy 1919 elején, a Nyíregyházán 1905-ben megalakult szociáldemokrata párt vette kezébe az irányítást, aminek a vezetői Jóba Eleknek alkalmazottjai közül kerültek ki, mint például Fazekas János, Kazimir Károly

⁷ MNL SZSZBML V. B. 189. 2821/1937. Minder Ernő revizor jelentése Nyíregyháza Árvaszékének a Jóba Elek Könyvnyomdája és Könyvkötészete vállalatnál tartott felülvizsgálatáról. Kelt: Budapest, 1926. nov. 15-én.

⁸ Az évekig tartó papírhiány új lapok alapítását nem tette lehetővé, és a még megmaradtak számára pedig komoly nehézségeket okozott, hiszen a rendelkezésre álló papír szétosztása fontos hatalmi eszköz volt az éppen uralmon lévő kormányok kezében.

⁹ Az 50 éves „Nyírvidek” albuma. Szerk. Vertse K. Andor. Nyíregyháza, 1928. Jóba Nyomda, 398., 401., 404., 409. [VERTSE, 1928.]; Margócsy József: Utcák, terek, emléktáblák, 2. Újabb fejezetek a régi Nyíregyháza életéből. Nyíregyháza, 1986. Nyíregyházi Városi Tanács, 74.; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye monográfiája, 1. Történelem és kultúra. Szerk. Cserevnyák László. Nyíregyháza, 1993. Megyei Önkormányzat, 382. [CSERVENYÁK, 1993.]

¹⁰ A munkásság és parasztság élete és mozgalmái Szabolcs-Szatmár megyében, 1919-1944. Szerk. Gyarmathy Zsigmond, Nyíregyháza, 1982. MSZMP Szabolcs-Szatmár m. Biz., 140–141. [GYARMATHY, 1982.]

¹¹ VERTSE, 1928. 537.; GYARMATHY, 1982. 94.

és Schmidt Mihály nyomdászsegédek, valamint Téger Béla, a *Nyírvidék* helyettes szerkesztője.¹²

A tulajdonosnő a magyar gazdaság 1920–1930-as évekbeli folyamatos válságállapotával szintén igyekezett megküzdeni, kevés sikerrel. Nyíregyházán az első nagy munkanélküliségi hullámot kiváltó 1926-os évet követő átmeneti javulást hozó rövid periódus (1927–1928) után, 1929-től újult erővel jelentkezett a probléma. 1931-ben az állásnélküliek már memorandumban kérték a város segítségét.

Szabolcs vármegyében 1932-ben kezdődött a legnehezebb időszak, ami fizetésképtelenné tette a Jóba cég vevőkörének jelentős részét. Azt a megpróbáltatást pedig már nem tudta tolerálni az addigra egyébként is az összeomlás határára sodródott vállalkozás. A legnagyobb gondot az okozta, hogy a lap- és nyomdavállalat gazdasági és társadalmi környezetét képző vármegyét a két világháború között az iparosodás alig érintette. A lassan fejlődő ipar és az infrastrukturális ágazat nem adott megfelelő alapot a mezőgazdaságból felszabaduló, feleslegessé váló agrárproletár tömegek ártétegződésére. Mindez magyarázatul szolgál az itt látható elviselhetetlen életkörülményekre, amelyek rosszabbak voltak az országos átlagnál. Minderről a *Nyírvidék* napról napra tájékoztatott a közgazdasági rovatában, mint ahogy a munkanélküliségről és a válság külföldi, illetve magyarországi következményeiről is. Sokat foglalkozott a mezőgazdasági problémák Nyírséget sújtó jelenségeivel – a rozs alacsony árával, a szőlő- és borkrizissel, a burgonyaértékesítési gondokkal. A másik hátrányos tényező az volt, hogy Szabolcs vármegye a trianoni béke után elveszítette gazdasági hátterét. A békekötés ugyan területi és lakossági veszteség tekintetében a szomszédos Szatmár és Bereg vármegyét sújtotta nagyobb mértékben, mindez azonban Szabolcs vármegyére is erősen kihatott. A megváltozott gazdasági kapcsolatok, a mezőgazdasági cikkek exportálási nehézségei ezeknek a vármegyéknek a lakosságát a legtöbb megyénél érzékenyebben érintették.¹³

Mindezeket szem előtt tartva láthatjuk, hogy ennyi nehézséget már kevés eséllyel védhetett ki egy vidéki üzem azután, hogy agilis és közgazdasági ismeretekkel rendelkező vezetőjét is elveszítette. A nyomda és a *Nyírvidék* kiadóvállalata anyagi kondíciójáról épp ebből az erőt próbáló időszakból nagyon pontos adataink vannak. Az árvaszéki iratanyagban ugyanis második Jóba Elek halálától legkisebb gyermeke nagykorúvá válásáig (1918. augusztus – 1931. október) nyomon követhetők a cég gazdasági mutatói.

Egy 1926-os vagyonleltárból és egy 1926 novemberi szakértői vizsgálatból megtudhatjuk, hogy a Jóba cég akkor a vidéki igényeknek megfelelő, elég jól berendezett vállalatnak számított. A nyomdai üzem részére két elektromos amerikai gyorsajtó és két Typograph szedőgép állt rendelkezésre. A villanyerőt a városi villamos erőmű szolgáltatta. A könyvkötészetben – ahol főként kézi erővel folyt a munka – egy vágógép és egy présgép volt. 1926 októberében csak a nyomdában 33 munkást foglalkoztattak, akik kevesebb munkavégzés mellett jobb fizetést kaptak, mint fővárosi

¹² A munkásság és parasztság élete és mozgalmái Szabolcs-Szatmár megyében, 1886–1919. Szerk. Hársfalvi Péter, Nyíregyháza, 1981. MSZMP Szabolcs-Szatmár m. Biz., 264.; GYARMATHY, 1982. 69.

¹³ CSERVENYÁK, 1993. 390–391; 414; 423.

társaik. Az ésszerűség azt diktálta volna, hogy az alkalmazottjaik számát és a bérüket is csökkentse, de nem tették meg. A havi forgalmi kimutatásaik szerint 1927 és 1930 között átlag közel 90 000 P-t, a költségek és kiadások 32–38 %-át fordították az alkalmazottak fizetésére. A háztartási számlák pedig arról árulkodnak, hogy az özvegy még akkor sem mondott le a cselédtartásról és a drága budapesti, debreceni vagy helyi divatszalonokban történt vásárlásokról. 1927-től 1930-ig a háztartásra fordított pénz évente átlagosan 7,5 %-át képezte az összkiadásaiknak. Ilyen nagy összegek magán célú kivonását az üzletből még nagyobb és jobb anyagi kondíciójú vállalkozások sem engedhették meg maguknak.¹⁴

A helyzetet súlyosbította, hogy adósaik egyre nagyobb összeggel tartoztak, de a Jóba céget is mind nagyobb váltó- és hiteltartozás terhelte, miközben a többi tétel (gépek és felszerelések, a könyvkötőanyag-készlet, a papírkészlet, az irodaszerszámok, a raktári nyomtatványkészlet, a készpénz, illetve a tőke és a kétes követelések tartaléka) nem mutatott nagy változást. 1927-től 1930-ig mind a saját, mind adósaik tartozása megkétszereződött. Az előbbi 77 789 P-ről 152 224 P-re, az utóbbi 35 934 P-ről 68 679 P-re nőtt.¹⁵

A *Nyírvidek* semmiféle állami támogatásban nem részesült, holott leginkább az tartotta életben a vidéki politikai sajtót. A szubvenciót ez a lap szintén megkaphatta volna, mert a kormány igénybe vette, és a kiadása sok költséggel járt. A felelős szerkesztő, a főszerkesztő és a két társszerkesztő fizetése egy 1926-os forrás szerint évente 129 000 000 K-át tett ki, a szerkesztőségnek külön szoba és telefon állt a rendelkezésére, ami ugyancsak többletkiadást okozott. Nem beszélve a Magyar Távirati Iroda helyi kirendeltségének hírközlésiért egy-egy évben kifizetett 30 000 000 K-áról.¹⁶

Bencs Kálmán polgármester dr. Erdőhegyi Lajos és dr. Nánássy Andor országgyűlési képviselőkhöz fordult az ügyben, de ők sem tudtak érdemi segítséget kijárni a Jóba cég számára. Nyíregyháza gazdasági helyzete pedig 1928-ban és 1929-ben annyit romlott, hogy a város is támogatásra szorult, amiről épp a *Nyírvidek* tudósított. Így a városatyák sem tudtak enyhíteni az anyagi gondjain, bár a fenntartását szükségesnek érezték.

A pengő 1927-es végleges bevezetése, az országos trendnek megfelelően átmeneti javulást eredményezett, és a veszteségük radikálisan csökkent. Ez adhat magyarázatot arra, hogy *Az 50 éves „Nyírvidek” albuma* című jubileumi kiadványuk miért volt olyan derűlátó. Azt a könyvüket Vertse K. Andor szerkesztésében 1929-re adták ki az 1880-tól megjelent *Nyírvidek* fennállásának 50. évfordulója alkalmából 1928 végén, és minden előfizetőjüknek küldtek belőle egy példányt ajándékba. A fél évszázada fennálló lapjukat ünnepeelve az elkövetkező újabb öt évtizedre szőtték terveiket, miközben az újságnak és a nyomdájának már csak néhány éve volt hátra.

A napilap 1927-ben és 1928-ban ugyan mérsékelt nyereséggel zárt, a következő

¹⁴ MNL. SZSZBML. V. B. 189. 2821/1937. Géczy Kálmán jelentése a nyíregyházi Jóba Elek-féle nyomda felülvizsgálásáról; Uo. Gépek és felszerelések leletára az 1926. évről; Uo. Jóba Elekné által az árvaszék számára készített havi kimutatások a cég forgalmáról 1927. januártól 1931. szeptemberig; Uo. Jóba Elekné által az árvaszék számára készített havi kimutatások az üzletmenetről és a háztartási számlákról 1927. januártól 1931. szeptemberig.

¹⁵ Uo. Jóba Elekné árvaszéknek készített éves mérleg számlái 1926-tól 1930-ig.

¹⁶ Uo. Jóba Elekné levele Bencs Kálmánnak 1926. okt. 18-án.

két évben azonban ismét sokat romlottak a mutatói. Főként azért, mert egyre több olyan megyei intézmény és magáncég vált fizetéseképtelenné, amelyek már hosszú ideje állandó megrendelésekkel látták el a nyomdát, és járatták a *Nyírvidéket*, illetve a *Szabolcs Vármegye Hivatalos Lapját*.

Összevetve a *Nyírvidék* előfizetéseiből, eladásából, továbbá a benne közölt hirdetésekben származó bevételeket az előállítási költségével megállapítható, hogy a valamikor nagy nyereséget eredményező lapkiadói üzletáguk gyöngyszeme több mint 20 ezres veszteséget produkált 1929-ben és 1930-ban. (Lásd az 1. és a 2. sz. táblázatot!)

Ennek kiváltó okai között szerepelt egyrészt, hogy számos papír nagykereskedőnél lévő hatalmas árutartozásuk miatt a *Nyírvidék* nyomtatásához szükséges újságpapírt nem nagyobb tételben szerezték be, hanem napról napra, emiatt viszont sokkal drágábban kapták meg. Másrészt a tiszteletpéldányok száma túl magas volt, és az előfizetési díjak sem folytak be rendszeresen, sőt azok jelentékeny részéhez még per útján sem jutottak hozzá. Harmadrészt a hirdetési díjakból származó jövedelmük sem úgy alakult, mint hajdanán, mivel azokat nem kérték előre az ügyfeleiktől. Negyedrészt sem a nyomdájukban, sem a túlméretezett lapszerkesztőségükben nem csökkentették a létszámot kiadásaik mérséklésére.¹⁷

1. sz. táblázat
A Nyírvidék nyeresége, illetve vesztesége (1927–1930)¹⁸

Év	A Nyírvidék előállítási költsége pengőben	Hirdetésekből befolyt összeg pengőben	A Nyírvidék értékesítéséből befolyt összeg pengőben	A Nyírvidék nyeresége pengőben	A Nyírvidék vesztesége pengőben
1927	97 400	58 664	42 234	3498	–
1928	116 587	75 907	46 473	5793	–
1929	128 065	64 118	43 778	–	20 169
1930	122 332	53 061	49 015	–	20 256

A hirdetésből befolyt összeg az 1927. évről 1928-ra 17 243 pengővel nőtt, de 1928-ról 1929-re már 11 789 pengővel, 1930-ra pedig 22 846 pengővel csökkent. Az összes bevételhez viszonyítva csupán 1930-ban láthatunk nagyobb visszaesést ezen a téren. Bár meg kell jegyeznünk, hogy 1929-ben és 1930-ban valamennyi bevételi rovatuk csökkent. Hiszen míg az összes bevételük 1928-ban az előző évi 166 444 pengőről 189 095 pengőre nőtt, addig 1929-ben már csak 162 325 pengő, 1930-ban még kevesebb, 159 497 pengő volt. (Lásd a 4. sz. táblázatot!) Így nem meglepő, hogy csökkent a hirdetésből és az újságeladásból származó összeg is. Annál érdekesebb, hogy az előfizetésekből befolyt pénz épp 1930-ban volt kiugróan magas. (Lásd a 2. sz. táblázatot!)

A szám adatok szerint az 1930. év mindenképpen figyelmet érdemel. A vizsgált időszakban addig nemigen változott az előfizetések és az utcai, illetve a lapterjesztéssel foglalkozó Újságbolt vállalkozásukban történt vásárlások aránya, 70–30 % körül

¹⁷ Uo. Törös Pál főszámvevő jelentése az árvaszéknek 1931. szept. 17-én.

¹⁸ Uo. Jóna Elekné és Weisz Manó éves jelentése az árvaszéknek a vállalat anyagi helyzetéről 1927. dec. 31-én, 1928. dec. 31-én, 1929. dec. 31-én és 1930. dec. 31-én.

mozgott. Abban az évben azonban az előfizetések mértéke több mint 10 %-kal nőtt a korábbiakhoz viszonyítva. Az is nyilvánvaló, hogy a *Nyírvidék* értékesítésénél az dominált az utcai árusítással szemben. Előfizetőik között volt Nyíregyháza, és a vármege több településének számos intézménye, valamint közigazgatási elöljárósága.

2. sz. táblázat

A *Nyírvidék* értékesítéséből befolyt összeg (1927–1930)¹⁹

Év	Nyírvidék előfizetése pengőben	Nyírvidék előfizetése %-ban	Nyírvidék eladása pengőben	Nyírvidék eladása %-ban	Nyírvidék értékesítése pengőben
1927	30 012	71,06	12 222	28,94	42 234
1928	33 354	71,77	13 119	28,23	46 473
1929	32 336	73,86	11 442	26,14	43 778
1930	41 652	84,98	7 363	15,02	49 015

A következő izgalmas kérdés a *Nyírvidék* költségeinek alakulása. A cég összes kiadásához viszonyítva 1927-ben több mint a felét, 1928-ban és 1930-ban közel 60 %-át, 1929-ben az addigi legnagyobb hányadát, 2/3-át, a lap előállítása képezte. Míg 1927-ben és 1928-ban némi nyereség is mutatkozott (3498, illetve 5793 pengő), addig 1929-ben és 1930-ban több mint 20–20 ezer pengő deficitel zárt az újság. (Lásd a 3. sz. táblázatot!)

Az 1928-ban észlelhető átmeneti javulást követően egyre nagyobbak voltak a vállalat veszteségei. (Lásd a 4. sz. táblázatot!) 1927-ben a kiadásai felét a *Nyírvidék* adta 97 400 P-vel, a deficit pedig 27 483 P volt. 1928-ban a lapjuk előállítására fordított összeg ugyan nőtt, mégis ez az év eredményezte a legkisebb veszteséget, felére csökkent az előzőhöz képest. Sajnos 1929-ben újból elérték, sőt meg is haladták az 1927. évi veszteségüket, amihez a lap rekord előállítási költségei – 128 065 P – nem kis mértékben járultak hozzá.

3. sz. táblázat

A *Nyírvidék* előállítási költségei a cég összes kiadásához viszonyítva (1927–1930)²⁰

Év	Az összes kiadás pengőben	Kiadás a Nyírvidékre pengőben	A Nyírvidék költsége az összkadáshoz viszonyítva %-ban
1927.	193 927	97 400	50,22
1928.	203 123	116 587	57,39
1929.	191 685	128 065	66,81
1930.	204 697	122 332	59,76

Az állami hivatalokban 1930-tól egy takarékosági intézkedést követően a nyomtatványok legnagyobb része házilag készült el, ami a nyomdai megrendelések számát radikálisan csökkentette. Így történt ez Nyíregyházán is, ahol a tipográfiai üzemek emiatt arra kényszerültek, hogy munkásaik egy részét elbocsájtásák. A Jóba Nyomdában azonban nem történt létszámleépítés, ami valamelyest kompenzálhatta volna a

¹⁹ Uo. Jóba Elekné és Weisz Manó éves jelentése az árvaszéknek a vállalat anyagi helyzetéről 1927. dec. 31-én, 1928. dec. 31-én, 1929. dec. 31-én és 1930. dec. 31-én.

²⁰ Uo. Jóba Elekné és Weisz Manó éves jelentése az árvaszéknek a vállalat anyagi helyzetéről 1927. dec. 31-én, 1928. dec. 31-én, 1929. dec. 31-én és 1930. dec. 31-én.

közigazgatási nyomtatványoknál is bekövetkező jövedelemcsökkenésüket. Ahelyett náluk még 1931. december 14-én is új alkalmazottat vettek fel Kétz Géza Mihály személyében, aki betűszedőként dolgozott a nyomda megszűntéig.²¹

Az 1930-as minden korábbinál hatalmasabb deficit kiváltó okai között az állami hivatalok megszorításai jártak az élen. A legkevesebb bevételhez – 159 497 P –, minden addiginál nagyobb kiadás társult – 204 697 P –, aminek majdnem 60 %-át ismét a *Nyírvidék* előállítás költségei idéztek elő. Így keletkezett a kimagaslóan nagy veszteség, 45 200 P.²² 1929-ben már közel 86 ezres kintlévőségük volt, aminek jelentős részét később sem tudták behajtani, főként ezért lett 1930-ban több mint háromszorosra a veszteségük az 1928. évinek. (Lásd a 4. sz. táblázatot!)

Ilyen hatalmas összeg kiesését a cég már nem tudta elviselni, és ezzel a sorsa végérvényesen eldőlt. Attól kezdve újabb és újabb kölcsönökkel küzdöttek a fennmaradásukért. 1930 márciusában és áprilisában is felvettek egy-egy 25 ezer P-s jelzálogkölcsönt az ingatlanjaikra a Nyírvidéki Takarékpénztártól.²³

4. sz. táblázat

A Jóba cég bevétele, kiadása és vesztesége (1927–1930)²⁴

Év	Összes bevétel pengőben	Összes kiadás pengőben	Veszteség pengőben
1927	166 444	193 927	27 483
1928	189 095	203 123	14 028
1929	162 325	191 685	29 360
1930	159 497	204 697	45 200

Ebben a vállalat fennállása óta legkritikusabb időszakban, 1931 márciusában kapcsolódott be a vezetésbe a tulajdonosnő legfiatalabb gyermeke.²⁵ Jóba Elekné 1931. szeptember 25-én hivatalosan is lemondott a vagyionkezelésről és a cégvezetésről. Ugyanakkor kérte az 1912. január 28-án született fia nagykorúsítását, illetve tulajdonosi minőségének elismertetését, amit az árvaszék 1931. október 24-én teljesített.²⁶ Ezáltal harmadik Jóba Elek szabályosan megörökölte az édesapja után a nyomdát és a *Nyírvidék* kiadóhivatalát.

²¹ Kétz a Jóba Elek Könyvnyomdában volt tanonc 1927. december 1-jétől 1931. december 1-jéig. Sikeres vizsgája után 1931. december 4-én a Nyíregyházi Ipartestület segédjé nyilvánította. Azt követően állt a nyomda alkalmazásában. Lásd MNL SZSZBML V. B. 186. X. 384/1939. Kétz Géza segédlevele 1931. dec. 4-i keltezéssel; Kétz Géza munkakönyve 1931. dec. 14-i keltezéssel; MNL SZSZBML XV. 6. Nyíregyháza, 19. köt.

²² MNL SZSZBML V. B. 189. 2821/1937. Jóba Elekné és Weisz Manó éves jelentése az árvaszéknek a vállalat anyagi helyzetéről 1927. dec. 31-én, 1928. dec. 31-én, 1929. dec. 31-én és 1930. dec. 31-én.

²³ Uo. A Jóba cég 20 oldalas kimutatása az árvaszéknek a nyomda adóairól és hitelezőiről, amit Jóba Elekné aláírt, és a nyomda bélyegzőjével is ellátott 1929. dec. 31-én; Uo. Az árvaszék véghatározata 1930. márc. 26-án; Uo. Az árvaszék véghatározata 1930. ápr. 2-án, Uo. A nyíregyházi Királyi Járásbírság, mint telekkönyvi hatóság végzése 1930. márc. 28-án.

²⁴ Uo. Jóba Elekné és Weisz Manó éves jelentése az árvaszéknek a vállalat anyagi helyzetéről 1927. dec. 31-én, 1928. dec. 31-én, 1929. dec. 31-én és 1930. dec. 31-én.

²⁵ Harmadik Jóba Elek (1912. jan. 28. – 1985. febr. 5.)

²⁶ MNL SZSZBML V. B. 189. 2821/1937. Jóba Elekné levele az árvaszéknek 1931. szept. 25-én; Uo. Az árvaszék véghatározata 1931. okt. 24-én.

A Nyírvidék megszűnése és utódlapjainak története (1933–1944)

A szép kiállítású nyomtatványai elismeréseként az 1920-as évek közepén aranyéremmel kitüntetett Jóba céget²⁷ a fiatal Jóba Elek minden igyekezete ellenére sem sikerült a felszámolástól megmenteni. Jóba Elekné ellen köztartozásai miatt 1933. február 25-re árverést tűztek ki. A lefoglalt ingóságok között nyomdagépek, betűk és nyomdafelszerelések, továbbá a család ingóságai, házi bútorok is voltak, amelyek megfelelő felértékeléséhez szakértőkre volt szükség. Mauritz Ottó gépgyárost a nyomdai ingóságok, Oláh E. Zsigmond bútorgyárost a bútorok értékének megállapítására kérték fel. A csődtömeg eladását 1933. szeptember 1-jén 15 órára hirdették meg, nyilvános árlejtés útján. A csődtömeggondnok dr. Schwartz László, nyíregyházi ügyvéd volt. A nyomda épületét a nyomdagépekkel, nyomdafelszereléssel, betűkkel, villanymotorokkal, a teljes könyvkötészeti anyaggal, irodai felszereléssel, papíráruval és házi bútorokkal együtt eladták a tartozások fedezésére.²⁸ A székházat a Nyírvidéki Takarékpénztár Rt. kapta meg a Jóba cég jelzálogkölcsonei ellentételezéseként.²⁹

A vállalat elárverezése miatt a kereskedelmi szakismeretekkel felvértezett és rendkívül agilis harmadik Jóba Elek nem folytathatta a nyomdai üzletágat, de a Szabolcsi Hírlap Lapkiadó Betéti Társaság³⁰ tagjaként a *Nyírvidék* utódlapjai: a *Szabolcsi Hírlap*, majd a *Nyírvidék Szabolcsi Hírlap* kiadója lett.³¹

A *Nyírvidék* utolsó száma ugyanis még elkészült az árverés napján (1933. február 25-én), és azt követően vasárnap megjelent 26-i dátummal, amiben még utalás sem volt a megszűnésére.³² Nyíregyháza

27 A kitüntetés tényét legelőször az 1927-ben, majd az 1928-ban nyomtatott számláik hirdetési szövegében említette a Jóba cég. A *Nyírvidék*ben is nagy nyilvánosságot kapott ez az elismerés. Lásd A Jóba-nyomda hirdetése „Jóba Elek könyvnyomdája”. *Nyírvidék*, 1929. júl. 5. 150. sz. 5.

28 MNL SZSZBML V. B. 186. XI. 232/1933. A városi tanács határozata özv. Jóba Elekné elleni árverés ügyében 1933. febr. 16-án, amit Benes Kálmán írt alá; Schwartz László: Csődtömegeladás. *Szabolcsi Hírlap*, 1933. aug. 29. 147. sz. 6.

29 A részvénytársaság az épület földszinti és emeleti részét központi fűtéses lakásokká, az alagsori nyomdahelyiségeket pedig lakáspincékké, gépházzá, fa- és széntárolóvá, házmesteri lakássá és egyéb mellékhelyiségekké alakította át. Ennek a tervét Baruch Jenő okleveles mérnök készítette, amit 1935. ápr. 30-án adtak be jóváhagyásra, és 1935. máj. 11-én engedélyezték. Lásd MNL SZSZBML V. B. 192. III. A *Nyírvidéki* Takarékpénztár Széchenyi út 9. sz. alatti házának átalakítási terve, amit 1935. máj. 11-én hagytak jóvá.

30 A Kovách B. és Társai nevű társaságot legfiatalabb nagynénje, Jóba Berta családja alapította. A társaság volt előbb a *Szabolcsi Hírlap*, majd a *Nyírvidék Szabolcsi Hírlap* tulajdonosa, a kiadásért pedig személy szerint Jóba Elek felelt.

31 MNL SZSZBML V. B. 186. XIII. 142/1924. Alispáni véghatározat 1933. febr. 24-én; Uo. Alispáni véghatározat 1934. jún. 4-én.

32 *Nyírvidék*, 1933. febr. 26. 47. sz.

lakosságának egy napig kellett nélkülöznie a lapját, mert hétfőnként egyébként sem árusították, és 1933. március 1-jén (szerdán) már kézbe is vehette a „folytatását”, a *Szabolcsi Hírlapot*, ami ugyanazt a címet kapta, mint hajdanán Jóba Elek és Piringer János első közös periodikája. Az új napilap *Hírek* rovatában már méltó módon emlékeztek meg a nagy elődről: „Meggzúnt a Nyírvidék, de neve, emléke, kultúrtörténeti jelentősége kitörölhetetlen a város emlékezetéből. A meginduló, fiatal lendülettel a küzdőtérre dobbanó Szabolcsi Hírlap tiszteletadással hajtja meg zászlaját a félszázados kultúrmunkásság, a Nyírvidék emléke előtt.”³³

Az újság a Nyírvidék erkölcsi hagyományainak átvételére és új életre keltésére törekedett: „... megírunk mindent, aminek nyilvánosságra hozatala a nemzet szellemi, erkölcsi javainak növelését jelenti, és semmi olyannak a megírására nem vállalkozunk, ami ennek a nemzetnek érdeke ellen volna. [...] hisszük, hogy a Szabolcsi Hírlap útja az igeihirdetők talán töviskoszorús, de győzelmes útja lesz.”³⁴

A lapindításhoz Kovách Árpádné Jóba Berta³⁵ 1933 elején megkapta az engedélyt a Magyar Királyi Miniszterelnökségtől, amit Szabolcs vármegye alispánja tudomásul vett 1933. február 24-én. Az időzítés nem lehetett véletlen, bizonyára számoltak a *Nyírvidék* megszűnésével, amit a jóváhagyást követő napon nyomtattak utoljára.

Az új napilap alig másfélíg viselte a *Szabolcsi Hírlap* elnevezést, mert már a címben erőteljesebben kifejezésre akarták juttatni szoros kapcsolatát elődjével, a *Nyírvidék*kel. Újabb minisztériumi engedélyt követően 1934. június 14-én az alispántól is megkapták a hozzájárulást, hogy a *Szabolcsi Hírlapot Nyírvidék Szabolcsi Hírlap* címmel jelentessék meg. Ezért 1934. július 1-jétől a megszűntéig már így látott napvilágot a politikai napilapjuk, amit a fennállása alatt Orosz Károly³⁶ nyomdájában állítottak elő.³⁷ A *Szabolcsi Hírlapot*, majd a *Nyírvidék Szabolcsi Hírlapot* az indulásától 1938. április 4-ig Garay Gyula szerkesztette, de 1938. április 5-től legifjabb Jóba Elek lett a felelős szerkesztője, miután Budapesten, 1938. március 30-án megkapta a nemzetközi újságíró-igazolványát.³⁸ Jóba Elek azért töltötte be ezt a posztot a lap élén, mert a szerkesztőségben rajta kívül más nem rendelkezett sajtókamarai tagsággal. Az első zsidótörvény viszont elrendelte a sajtókamara felállítását, és előírta, hogy a lapok kiadója, szerkesztője és állandó munkatársa csak kamarai tag lehetett.³⁹

Jóba Elek napilapjuk kiadása mellett a Bethlen u. 1. sz. alatt feleségével⁴⁰ együtt papír- és írógép-kereskedést,⁴¹ működtetett, ami családja fő megélhetési forrását biz-

³³ Meggzúnt az ötvennégy éves *Nyírvidék*. Szabolcsi Hírlap, 1933. márc. 1. sz. 3.

³⁴ Zászlóbontás. Szabolcsi Hírlap, 1933. márc. 1. sz. 1.

³⁵ Jóba Berta férje Kovách Árpád polgári iskolai tanár volt.

³⁶ Orosz Károly 1921-ben alapította az első vállalkozását, amit 1949-ig még több is követett.

³⁷ MNL SZSZBML V. B. 186. XIII. 142/1924. Alispáni véghatározat 1933. febr. 24-én; Uo. Alispáni véghatározat 1934. jún. 4-én.

³⁸ Harmadik Jóba Elek No. 9276. számú Nemzetközi Újságíró-szövetségi (FIJ) tagsági igazolványát az 1896-os alapítású Magyar Újságírók Egyesülete állította ki a számára 1938. márc. 30-án, ami feljogosította tulajdonosát a *Nyírvidék Szabolcsi Hírlap* felelős szerkesztői posztjának a betöltésére. Negyedik Jóba Elek magántulajdonában.

³⁹ Sípó Balázs: A politikai újságírás mint hivatás. Budapest, 2004. Napvilág, 25.

⁴⁰ Harmadik Jóba Elek a sárvári származású Papp Erzsébet Rózával (1910–2003. dec. 13.) 1936. szept. 11-én, Budapesten kötött házasságot.

⁴¹ MNL SZSZBML V. B. 186. X. 322/1938. Hatósági erkölcsi bizonyítvány, amit 1938. aug. 22-én állítottak ki.

Harmadik Jóba Eleknek a Nemzetközi Újságíró-szövetség által 1938. márc. 30-án kiállított igazolványa.
Forrás: negyedik Jóba Elek magántulajdona.

adták le a hirdetni kívánt anyagot, így már technikailag kivitelezhetetlen volt annak a kért időpontban való közlése. Az említett levelek arra is bizonyítékul szolgálnak, hogy a *Nyírvidek Szabolcsi Hírlap* 1944. október elején még rendszeresen megjelent.⁴³

Jóba Elek 1944. október 10-én behívójának eleget téve távozott Nyíregyházáról, és bevonult katonai szolgálat teljesítésére. Azt megelőzően, október 9-én a szerkesztőség kulcsait átadva, a vállalatot két munkatársára: Fazekas Jánosra⁴⁴ és Farkas Pálra bízta azzal a kéréssel, hogy a lapot mindaddig ne adják ki, amíg nem jöhet vissza. Abban reménykedett, hogy sikerül gyorsan leszerelnie.

Az újság megszüntetésére már többször gondolt, de kollégái: Fazekas János nyomdász, Orosz Károly nyomdatulajdonos és Farkas Pál riporter kérésére, valamint a munkások miatt érzett felelősség miatt mégsem tette azt meg. Vállalta a

tosította. Itt papírral, írószerrel, nyomtatványokkal, könyvekkel, zeneművekkel, író- és irodagépekkel, illetve azok alkatrészeivel, fényképészeti cikkekkel és irodabútorokkal kereskedett, valamint kézi sokszorosítót üzemeltetett.⁴² Üzlethelyiségük bérleti díja fejében a *Nyírvidek Szabolcsi Hírlap* közölte a város összes hirdetését és hirdetményét. Ez még 1944 októberében is így történt, amire többek között egy Jóba Elek és a polgármester közötti levélváltásából következtethetünk.

Szohor – Vitéz Nyíregyházi – Pál akkor azt nehezményezte, hogy a város adóhivatala által sürgős közzétételre leadott hirdetmény nem jelent meg időben, az újságban. Jóba Elek válaszából megtudjuk, hogy mivel a megjelenés előtt kevesebb, mint 24 órával

⁴² MNL SZSZBML V. B. 186. III. 144/1927. Harmadik Jóba Elek levele a polgármesteri hivatalnak 1941. máj. 6-án; Uo. A polgármesteri hivatal határozata 1941. máj. 19-én, Szohor Pál aláírásával.

⁴³ MNL SZSZBML V. B. 186. III. 801/1922. Vitéz Nyíregyházi Pál polgármester levele a *Nyírvidek Szabolcsi Hírlap* kiadóhivatalának 1944. okt. 5-én; Uo. A *Nyírvidek Szabolcsi Hírlap* szerkesztősége levele a polgármesteri hivatalnak 1944. okt. 7-én.

⁴⁴ Fazekas János, a későbbi polgármester, az 1910-es évektől a Jóba Nyomdában volt nyomdászsegéd, majd képzett nyomdász. 1930-ban több nyomdászársával együtt önálló vállalkozásba kezdett, de 1931-től már Orosz Károly nyomdájában dolgozott a lap tördelőjeként egészen 1944 októberéig.

Nyírvidék Szabolcsi Hírlap erkölcsi kényszerként ránehezedő felelős szerkesztőségét és kiadását, nehogy elveszítsék a munkások és a szerkesztők az állásukat, illetve, hogy ne kerüljön a túlzó jobboldali pártok irányítása alá. Ami végül mégis bekövetkezett távollétében – 1944. október közepén. Akkor a nyilasok kifejezett utasítására a lap szerkesztősége ismét kiadta a *Nyírvidék Szabolcsi Hírlapot*, néhány napig,⁴⁵ az oroszok bevonulásáig.

A szovjet csapatok október 31-én elfoglalták Nyíregyházát, majd november elejére a vármegye egész területén befejeződtek a harcok. 1944. október 21. és október 31. között Nyíregyházán és a környékén zajló harci események miatt egy nyomda sem üzemelt a városban. Így a *Nyírvidék Szabolcsi Hírlap* sem jelenhetett meg, de azt követően a még fennálló három tipográfiai üzem – a Szabadság nyomda, Venkovits Lajos, valamint Orosz Károly nyomdája – engedélyt kapott a szovjet katonai parancsnokságtól a működése folytatásához.⁴⁶ Az eddigi kutatások azonban nem szolgálnak kézzel fogható lapszámokkal a november 1. utáni időszakból. A legmegbízhatóbbnak tekinthető forrásunk, az Országos Széchényi Könyvtár hírlap- és folyóirat-gyűjteményében található *Nyírvidék Szabolcsi Hírlap* 1944-es évfolyama sem teljes, mert 1944. június 30-ával véget ér,⁴⁷ pedig bizonyíthatóan nem akkor készült az újság legutolsó száma.

A Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltárában és a Jóba család birtokában található levelek, illetve iratok azonban hitelt érdemlően alátámasztják azt a megállapításunkat, hogy még 1944 októberében is megjelent a lap. A megválaszolandó kérdés az, hogy mikor szűnt meg végleg.

Jóba Eleknek egy 1944. december 28-án kelt leveléből, amit Fazekas Jánosnak⁴⁸ írt, kétséget kizáróan megtudjuk, hogy a *Nyírvidék Szabolcsi Hírlap* a feltételezett időszakban, 1944 októberének utolsó harmadában, de legkésőbb december 31-ig megszűnt. Attól kezdve a Jóba család egyetlen jövedelemforrásául csak a papírüzlet szolgált. Épp azért kérte Jóba Elek a polgármestertől, hogy számára kedvezően (1600 P-ben) állapítsa meg annak éves bérleti díját, mert a várossal korábban kötött szerződésük már nem volt aktuális. „Eddigi bérünket kölcsönös megállapodásunk szerint a városnak összes hirdetése és hirdetménye a Nyírvidék Szabolcsi Hírlapba[n] való lekölzlése fejében kaptuk. Ezen megállapodásunk a Nyírvidék Szabolcsi Hírlap megszűntével 1944. dec. 31-el lejárt.” – Kérélmek meghallgatásra talált, és 1945. április 30-ig megkapta a bérleményt.⁴⁹

⁴⁵ Harmadik Jóba Elek B. 86/1945/7. számú tárgyalási jegyzőkönyve. Kelt: Nyíregyházán, 1945. szept. 10-én; Uo. Jóba Elek észrevételei a népügyész súlyosbítást kérő fellebbezésére a Népbírószágok Országos Tanácsához. Negyedik Jóba Elek magántulajdonában.

⁴⁶ MNL SZSZBML V. B. 186. X. 714/1945. Fazekas polgármester jelentése dr. Tompos Endre alispánnak 1945. aug. 28-án.; CSERVENYÁK, 1993. 429–431.

⁴⁷ LÁSZLÓ, 2002. 299.

⁴⁸ Fazekas János 1944. november elejétől lett polgármester. Lásd CSERVENYÁK, 1993. 458.

⁴⁹ MNL SZSZBML V. B. 186. III. 161/1943. Jóba Elek levele Fazekas János polgármesterhez 1944. dec. 28-án; Uo. Fazekas válasza Jóba Eleknek; Uo. A polgármesteri hivatal határozata 1945. ápr. 18-án.

Epilógus

A *Nyírvidek Szabolcsi Hírlap* utóéletéhez hozzátartozik még egy szomorú esemény. Jóba Elek 1945. május 15-én előzetes letartóztatásba került háborús és népellenes bűntett vádjával, mint a *Nyírvidek Szabolcsi Hírlap* felelős szerkesztője és kiadója az újságban, 1944 augusztusában és szeptemberében lehozott nyolc írásért, amelyek ugyancsak azt bizonyítják, hogy a *Nyírvidek Szabolcsi Hírlap* akkor még rendszeresen megjelent.

Annak ellenére ítélték el a lapkiadót, hogy vétlensége mellett több érv is szólt. Ugyanis 1939-től, a háború kitörésétől kezdve az újságban bármely cikk előbb csak az ügyész kezén, majd később csupán katonai cenzúrán keresztülmenve jelenhetett meg. Továbbá a kérdéses cikkeknek vagy ismerték a szerzőit vagy a közzétételüket a miniszterelnökség sajtóosztálya rendelte el kötelező jelleggel, papírmegvonás és így az elkerülhetetlen lapbeszűntetés kényszerével. Végül az is köztudott volt, hogy Jóba Elek gyakorlatilag mindössze a lap adminisztrációs, illetve üzleti ügyeit intézte, és legtöbbször még a kéziratok átnézésére sem maradt ideje. Ha mégis, akkor gyakran nézeteltérése támadt az el nem távolítható jobboldali felfogású munkatársaival, mint például Aradváry Bélával, aki hivatalosan politikai szerkesztő volt, de ténylegesen ő állította össze a *Nyírvidek Szabolcsi Hírlapot*.⁵⁰

A Nyíregyházi Népbíróóság Jóba Eleket az ellene indított „bűnügyben” 1945. július 30-án letartóztatta,⁵¹ és az 1945. szeptember 10-i tárgyaláson két évi börtönbüntetésre, mint főbüntetésre és tíz évi politikai jogvesztésre, mint mellékbüntetésre ítélte el, azon felül 750 P bűnügyi költség megtérítésére kötelezte. A bírói ítélet ellen dr. Oláh Béla népügyész súlyosbításért fellebbezett, amire a vádlott írásban nyújtotta be az észrevételeit a Népbíróóságok Országos Tanácsához ügyvédje, dr. Nagy Béla segítségével.⁵²

A Nyíregyházi Népbíróóság 1945. szeptember 25-én ismét vádat emelt Jóba Elek ellen a fent említett „bűntett” miatt.⁵³ A peres ügy tárgyalása 1946. augusztus 12-én zárult le. Akkor született meg a Nyíregyházi Népbíróóságnak az a végzése, ami a Népbíróóságok Országos Tanácsának ítéletét jogerősnek és végrehajthatónak nyilvánította.⁵⁴ Végül Jóba Elek 18 hónapot töltött a nyíregyházi büntetés-végrehajtási intézetben, és 1946 végén szabadult.⁵⁵

Igazságtalan, hogy így végződött Szabolcs vármegye leghosszabb életű, legnagyobb példányszámú, legszínvonalasabb lapjának története. Hiszen a nyomdászcsalád első két generációjának sikerei jobb sorsra predesztinálták harmadik Jóba Eleket

⁵⁰ Harmadik Jóba Elek kihallgatási jegyzőkönyvei. Kelt: Nyíregyházán, 1945. máj. 15-én és 1945. szept. 10-én. Negyedik Jóba Elek magántulajdonában.

⁵¹ A Nyíregyházi Népbíróóság B 86/1945. 3. sz. végzése 1945. aug. 10-én. Negyedik Jóba Elek magántulajdonában.

⁵² Harmadik Jóba Elek tárgyalási jegyzőkönyve; A népügyész súlyosbítást kérő fellebbezésére a Népbíróóságok Országos Tanácsához. Kelt: Nyíregyházán, 1945. szept. 10-én. Negyedik Jóba Elek magántulajdonában.

⁵³ A Nyíregyházi Népbíróóság 1504/1945. Nü. számú vádirata Jóba Elek ellen a Nyíregyházi Népbíróóság Tanácsvezető Bírójának. (II. 205/1945.) Kelt: Nyíregyházán, 1945. szept. 25-én. Negyedik Jóba Elek magántulajdonában.

⁵⁴ A Nyíregyházi Népbíróóság B. 86/1945/17. sz. végzése Jóba Elek ellen. Kelt: Nyíregyházán, 1946. aug. 12-én. Negyedik Jóba Elek magántulajdonában.

⁵⁵ Negyedik Jóba Elek szóbeli közlése 2005. márc. 5-én.

is. Ő minden tőle telhetőt elkövetett, de a tizenkilenc évesen tett fogadalmát rajta kívül álló okok miatt nem sikerült maradéktalanul teljesítenie. „A végső kétségbeesés, a teljes anyagi csődnek közvetlen veszélyéből eredő erkölcsi és anyagi felelősség érzete arra készítetnek, hogy egy végső erőfeszítést tegyek atyám 50 esztendő cégének megmentése érdekében.”⁵⁶

Ahhoz túl későn kapta meg a jogkört, hogy a nyomdát megmenthesse a felszámolástól, viszont a családi vállalkozás másik ágát, a lapkiadást sikeresen folytatta tizenhárom éven keresztül, aminek köszönhetően a *Nyírvidék* és utódlapjai, a *Szabolcsi Hírlap*, majd a *Nyírvidék Szabolcsi Hírlap* 1931 és 1944 között is megjelenhetett.

Harmadik Jóba Elek és felesége,
született Papp Erzsébet Róza
(1910–2003. dec. 13.)
fotója 1936-ban

Harmadik Jóba Elek
(1912. jan. 28. – 1985. febr. 5.)
börtönből való szabadulása után,
1946 végén
Forrás: negyedik Jóba Elek magántulajdona.

⁵⁶ MNL SZSZBML V. B. 189. 2821/1937. Harmadik Jóba Elek levele Bencs Kálmánnak 1931. szept. 7-én.